Dynamizace dunajských luhů mezi Neuburgem a Ingolstadtem

VYLEPŠENÍ STRUKTURY VODNÍHO TOKU

Napojení luhů, migrační prostupnost, ekologické zaplavování, management malých průtoků vody, protipovodňová ochrana, Natura 2000

(1) Dunajská niva

Silně pozměněné dunajské luhy mezi Neuburgem a Ingolstadtem mají znovu získat svou přirozenou dynamiku. Zřízením ***obtokového koryta*** *jižně od toku Dunaje a* ***zavedením umělého zaplavování*** *mají být v dílčích oblastech nivy vytvořeny přirozené stanovištní podmínky. Posílí se tím ochrana biotopu a především bude naplněn cíl Rámcové směrnice o vodách (RSV), týkající se ochrany a zlepšování* ***stavu vodních ekosystémů*** *a z hlediska vodního hospodářství* ***-na nich přímo závisejících suchozemských ekosystémů a mokřadů.*** *Specifickým rysem projektu je intenzívní poradenské zapojení Lužního institutu Neuburg při navrhování, realizaci a monitoringu jednotlivých opatření po celou dobu trvání projektu.*

Oblast

Projektová oblast o velikosti 2.100 ha se rozprostírá mezi vzdouvacími stupni Bergheim a Ingolstadt a zahrnuje gerolfingerský dubový les na severu a lužní les na severním a jižním břehu Dunaje. Území s rozsáhlými souvislými lužními porosty, opuštěnými říčními meandry a slepými rameny je cenným pozůstatkem původní říční krajiny Dunaje. I přes značné zhoršení stavu má tato evropsky významná lokalita, která je součástí sítě chráněných oblastí NATURA 2000, svůj zvláštní význam pro ochranu přírody a druhů.

Povodí a spolková země: Dunaj; Bavorsko
Koordinační území: Altmühl-Paar
Typ vodního toku podle LAWA: typ 10 „štěrkovité toky“
Zařazení v systému hodnocení očekávaných výsledků podle RSV:
dosažení cíle (v oblasti kvality struktury) nepravděpodobné
Indikativní ukazatelé zatížení a dopadů (RSV): regulace toku, nedostatky v hydromorfologii
Ochranný status: součást bavorské Sítě biotopů, součást sítě NATURA 2000, evropsky významná lokalita č.7233-373 podle směrnice o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Podnět

Parcelování pozemků a osídlování v 19. století, následně i další zástavba v posledních několika desetiletích, zanechaly v nivní krajině Dunaje trvalé následky. Regulace toku v roce 1970 a výstavba příčných stupňů narušily přirozenou dynamiku lužního lesa, omezily výměnu látek a přerušily přirozené biokoridory. Změnou vodního režimu lužní biotopy vymizely, nebo byl pozměněn jejich časový režim. Je třeba tento trend zvrátit a zachovat, resp. vytvořit biotopy pro vzácné a ohrožené druhy.

Cíle

Cílem projektu je podpořit, případně iniciovat obnovení dynamických procesů a tím i výskyt stanovištních druhů ve stávajícím lužním lese, a zároveň obnovit průchodnost systému vodního toku. Projekt se zaměřuje jak na ochranu druhů tvrdých a měkkých luhů, i (semi-)akvatických typů biotopů jako rákosiny, louky údolních niv a náplavové nivy. Pro zachování a rozvoj těchto stanovišť je důležité zajistit proměnlivou hladinu vody, umožnit sedimentační a erozní procesy a překonat bariéry vzdouvacích objektů u Ingolstadtu a Bergheimu.. V oblasti lužního lesa se nacházejí též typická světlá a na živiny chudá stanoviště (světliny), kterým by měla být věnována patřičná pozornost a péče.
Cíl dynamizace: dosáhnout co nejpřirozenějšího luhu, stanovištních podmínek jako před výstavbou stupňů na začátku 70. let. Vytvoření poměrů, které existovaly před regulacemi v 19. století, bylo zhodnoceno jako nereálné.

Opatření

K obnovení prostupnosti bylo vybudováno asi 8 km dlouhé **obtokové koryto**, které probíhá jižní částí lužního lesa. Novou **výpustí**, postavenou před vzdouvacím objektem Bergheim, přitéká z Dunaje do tohoto koryta až 5 m^3/s vody. Řečiště bylo zřízeno v dřívějších zátočinách Dunaje, které jsou v současnosti naplněny vodou jen zčásti. Nový tok skýtá možnosti migrace a transportu látek a zároveň propojuje a vytváří nové biotopy pro ryby a bezobratlé. Prostupnost toku zahrazeného vzdouvacím objektem je řešena **rybími přechody.**

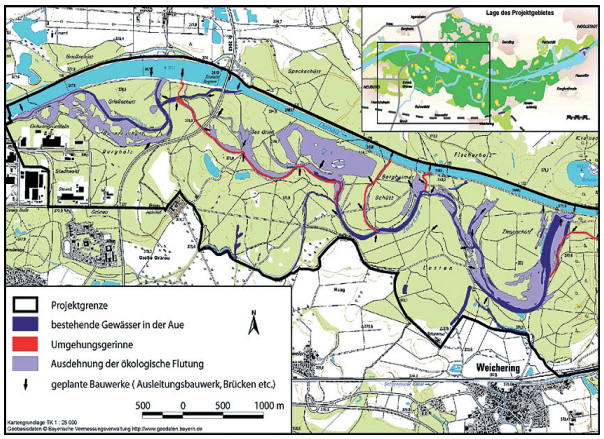

(2) Projektová oblast dunajského luhu s obtokovým korytem

Aby byly znovu obnoveny potenciální přirozené stanovištní podmínky luhu, byl boční přepad **(přepadový jez)** vzdouvacího objektu Bergheim přestavěn tak, aby byl regulovatelný a bylo umožněno kontrolované **zaplavování** (až 30 m^3/s) 2 – 3krát za rok. Při povodni (> 1.300 m^3/s) nastává jako dosud přirozený přeliv. Kromě cíleného přivádění vody bylo přestavbou jezu v Ingolstadtu vyzkoušeno snížení nepřirozeně vysoké hladiny spodní vody **propustmi** zřízenými v oblasti konce vzdutí. Pro usnadnění správy toku je dále plánována výstavba několika můstků a brodů. Projekt je průběžně monitorován, aby bylo možné prokázat úspěchy realizovaných opatření.

GRÜNE LIGA Netzwerk Ökologischer Bewegungen

Dynamizace dunajských luhů mezi Neuburgem a Ingolstadtem

Aktéři / postup

Investorem opatření je Svobodný stát Bavorsko, zastoupen Vodohospodářským úřadem Ingolstadt. Dalšími účastníky jsou Úřad pro životní prostředí Ingolstadt a okres Neuburg-Schrobenhausen. Opatření jsou realizována referátem vodního hospodářství a ochrany přírody, rybářství a lesnictví.
Lužní institut Neuburg, zaštítěn okresem Neuburg-Schrobenhausen, je podporován katolickou Univerzitou Eichstätt-Ingolstadt zřízením jednoho místa profesury určeného ke správě institutu.

Náklady / financování

Celkové náklady na projekt činí ca. 9 mil. eur a skládají se jak z projektových a stavebních nákladů (ca.6,5 mil. euro), tak i nákladů na odškodnění a výkupy pozemků (ca. 2,5 mil. €). Finanční prostředky byly poskytnuty Svobodným státem Bavorsko, Evropskou Unií (Leader II - Projekt), Bavorským fondem na ochranu přírody, městem Ingolstadt a okresem Neuburg-Schrobenhausen. Město Ingolstadt i okres Neuburg-Schrobenhausen se podílejí na projektu částkou 150 000 €. Pro financování monitoringu provedených opatření byl zvlášť založen spolek na jeho podporu.

Výsledky / hodnocení

Dynamizace dunajských luhů je nejen jedním z největších projektů Evropské Unie týkající se lužních oblastí, ale také podařeným příkladem o sloučení ekologických zájmů s protipovodňovou ochranou. Specifickým rysem projektu je průběžné sledování účinků prováděných opatření, jež zajišťuje Lužní institut Neuburg. Tato série pozorování, která začala v březnu 2007, má přispět k vyhodnocení účinnosti projektu z ekologického hlediska a ukázat, jaké dopady má posílené zaplavování v procesu dynamizace lužního lesa na stávající společenstvo. Monitoring projektu zahrnuje:

– Sledování stavů vodní hladiny: Zřízení dalších měřících stanic hladiny podzemní vody, stálé pozorování
– Sledování povrchových vod: Zřízení dalších měřících stanic povrchových vod v Längenmühlbachu a v Zellerském kanálu
– Záznamy stavu vodní hladiny
– Sledování kvality vody: Pravidelné odběry vzorků z Längenmühlbachu a Zellerského kanálu
– Faunistický monitoring: Záznamy o vybraných druzích
– Floristický monitoring: Záznamy o vegetaci v oblasti lužního lesa a břehů

Práce byly částečně realizovány v rámci pracovní náplně Vodohospodářského úřadu Ingolstadt za účasti Technické Univerzity Mnichov a Vysoké odborné školy Weihenstephan. Cílem pozorování je shromažďovat informace o revitalizaci vzdutím regulovaných toků v Neuburgu a poskytnout je pro další projekty.

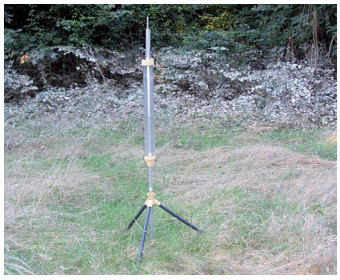

(3) Měření infiltrace

(4) Kontrola měřící stanice

(5) Průzkumy vodního toku

Kontakty

Aueninstitut Neuburg
(Lužní institut Neuburg)
Prof. Dr. Cyffka
Platz der Deutschen Einheit 1
86633 Neuburg a. d. Donau
www.aueninstitut-neuburg.de

UNB Neuburg-Schrobenhausen
Platz der Deutschen Einheit 1
86633 Neuburg a. d. Donau
www.neuburg-schrobenhausen.de
poststelle@lra-nd-sob.de

Wasserwirtschaftsamt Ingolstadt
(Vodohospodářský úřad Ingolstadt)
Auf der Schanz 26
85049 Ingolstadt
www.wwa-ingolstadt.bayern.de

Přeloženo z německých „Steckbriefe zur WRRL – Umsetzung“ od Grüne Liga e.V.
Redakce: Michael Bender, Tobias Schäfer, Ines Fiddecke, Alexandra Gaulke, Katrin Kusche
Přeložila: Kateřina Kolaříková
Upravila: Květa Šimková

Arnika
Program Ochrana přírody
Ing. Jana Vitnerová
Chlumova 17, 130 00 Praha 3
Tel/fax: 222 781 471, 222 782 808
E-mail: priroda@arnika.org
www: priroda.arnika.org

Projekt „Best practice‘ příklady z Německa a České republiky“ je financován Spolkovým ministerstvem životního prostředí a Spolkovým úřadem pro životní prostředí. Tyto instituce nenesou žádnou zodpovědnost za správnost a úplnost údajů ani případné narušení práv třetích osob. Názory vyjádřené v textu nemusí odpovídat názorům těchto institucí.

GRÜNE LIGA e.V.
Bundeskontaktstelle Wasser
Prenzlauer Allee 230
10405 Berlin
Tel.: +49 30 4433 91 -44 Fax: -33
E-Mail: wasser@grueneliga.de
Internet: http://www.wrrl-info.de